

Joannes Hauchin

°Geraardsbergen 1527 †Mechelen 1589

Gaston IMBO(†)

De middeleeuwse stad Geraardsbergen heeft meerdere telgen voortgebracht die het in de toenmalige samenleving ver hebben gebracht. Een van hen was Joannes Hauchin die het schopte van kanunnik van Sint-Hermis in Ronse, over deken van Sint-Goedele in Brussel en officiaal voor Brussel, tot aartsbisschop van Mechelen. Hauchin was niet zomaar een van de talrijke kerkprinsen die in de loop der eeuwen in Mechelen hebben vertoefd. Hij streefde niet naar populariteit maar hij was iemand die rechtlijnige standpunten innam en het aandurfde partij te kiezen. Zo bijvoorbeeld in het conflict tussen de Leuvense universiteit en de Jezuïeten aangaande de leer over de genade...

Kanunnik, scholaster, historicus Jan van Waesberghe schreef in 1627 en we vertalen : "Het is een plicht voor al wie de geschiedenis van ons land zal schrijven om aan het nageslacht de herinnering aan de illustere Jan Hauchin hoog te houden. Hij geldt als een toonbeeld voor alle deugden. Uitleggen met welke verbetering hij de katholieke godsdienst en de koninklijke majesteit gedurende de eerste verwoestingen der beeldenstormers verdedigde, zou een onderneming zijn boven mijn krachten. Ik zal mij beperken tot te zeggen dat zijn uitstekende kwaliteiten hem van deken van Sint-Goedele te Brussel brachten tot aartsbisschop van Mechelen" ⁽¹⁾.

"Joannes Hauchinus S.T.L. natus Gerardimontibus in Flandriae imperiali A°1527, parentibus probitate et vera Religione laudatissimum" ⁽²⁾.

Jean Hauchin (*afb.* 1) werd geboren te Geraardsbergen in 1527. Hij was verwant met het adellijk geslacht

der Berlaymonts ⁽³⁾, maar behoorde tot een minder gefortuneerde zijtak. Hauchin kreeg een Latijnse vorming in de school der Hiëronymieten ⁽⁴⁾ van zijn geboortestad. Daarna liep hij college aan de Leuvense universiteit waar hij, ingeschreven in de pedagogie *De Lelie* en na schitterende studies, in 1548 promoveerde in de *artes*. Hij was dan enkele tijd opvoederlesgever van enkele jonge edellieden en kapelaan van de prins van Oranje (1554). Hij maakte reizen door Duitsland en Boergondië en belandde in Dôle waar hij rechten studeerde. Vervolgens trok hij naar de pas opgerichte universiteit van Dowai (Douai) en behaalde er een baccalaureaat in de theologie. Op 8 juni 1561 werd hij benoemd tot kanunnik van de Sint-Hermeskerk te Ronse, dit door toedoen van de heer van Ronse en baron van Champagne, François Perrenot. De inquisitie (Pieter Titelmans, deken van het Sint-Hermeskapittel was de gevreesde inquisiteur)

en de onverbiddelijke toepassing der placcaeten ⁽⁵⁾ leidden tot het Eedverbond der Edelen (*vive les gueux*) en de beeldenstorm (augustus 1566). De Sint-Hermeskerk werd, terloops gezegd, deerlijk geplunderd en zwaar beschadigd door de calvinistische iconoclasten. Op 23 maart 1568 werd Hauchin door Maximilien Morillon, vicaris-generaal van Antoine Perrenot de Granvelle, de eerste aartsbisschop van Mechelen, benoemd tot aartspriester van het collegiaal kapittel van Sint-Hermes en tot landelijk deken voor Ronse en het district: "Joanni Haussin, presbytero, artium magistro, decano et canonico ecclesiae collegialae Divi Hermetis Rothmacensis". Tijdens zijn decanaat werd de Sint-Hermeskerk gerestaureerd en werden de relieken van Sint-Hermes, die in augustus 1566 naar Bergen overgebracht waren, teruggebracht. Ondertussen was Alva de opstand in de Nederlanden meedogenloos komen

(1) J. VAN WAESBERGHE, *Gerardimontium sive altera imperialis Flandriae metropolis eiusque castellania*, Brussel, 1627, reprint Algemeen Rijksarchief, Brussel, 1996, p.135.

(2) C. VAN GESTEL, *Historia sacra et profana archiepiscopatus Mecheliniensis*, 's Gravenhage, 1725, p.51.

(3) Tijdgenoot Jean de Berlaymont (1510-1578), stadhouder van Namen (1558), was voorvechter van het absolutisme en van de rooms-katholieke Kerk. Hij was lid van de Raad van Beroerten en hij was aanwezig bij het aanbieden van het z.g. Smeekschrift der Edelen. Aan hem wordt t.g.v. deze gebeurtenis de uitspraak toegeschreven, ter attentie van Margaretha van Parma : "Ce ne sont que des gueux", waarbij gueux staat voor bedelaars.

(4) De (Latijnse) school der Hiëronymieten was een voorloper van het huidige Sint-Catharinacollege. De benaming Hiëronymieten was minder gebruikelijk in onze streek waar men het doorgaans had over de Broeders van het Gemene Leven (G. VAN BOCKSTAELE, A.-M. VANDEN HERREWEGEN, L. DE COCK, e.a., *Van scholaster tot principaal. Het Sint-Catharinacollege van Geraardsbergen en zijn voorgeschiedenis, 1437-1989*, p.19).

(5) Plakkaten waren regelgevende publicaties, te vergelijken met ordonnances of decreten.

Afb.1 : Joannes Hauchin, gravure uit C. VAN GESTEL, *Historia Sacra et profana archiepiscopatus Mecheliniensis*, 's Gravenhage, 1725

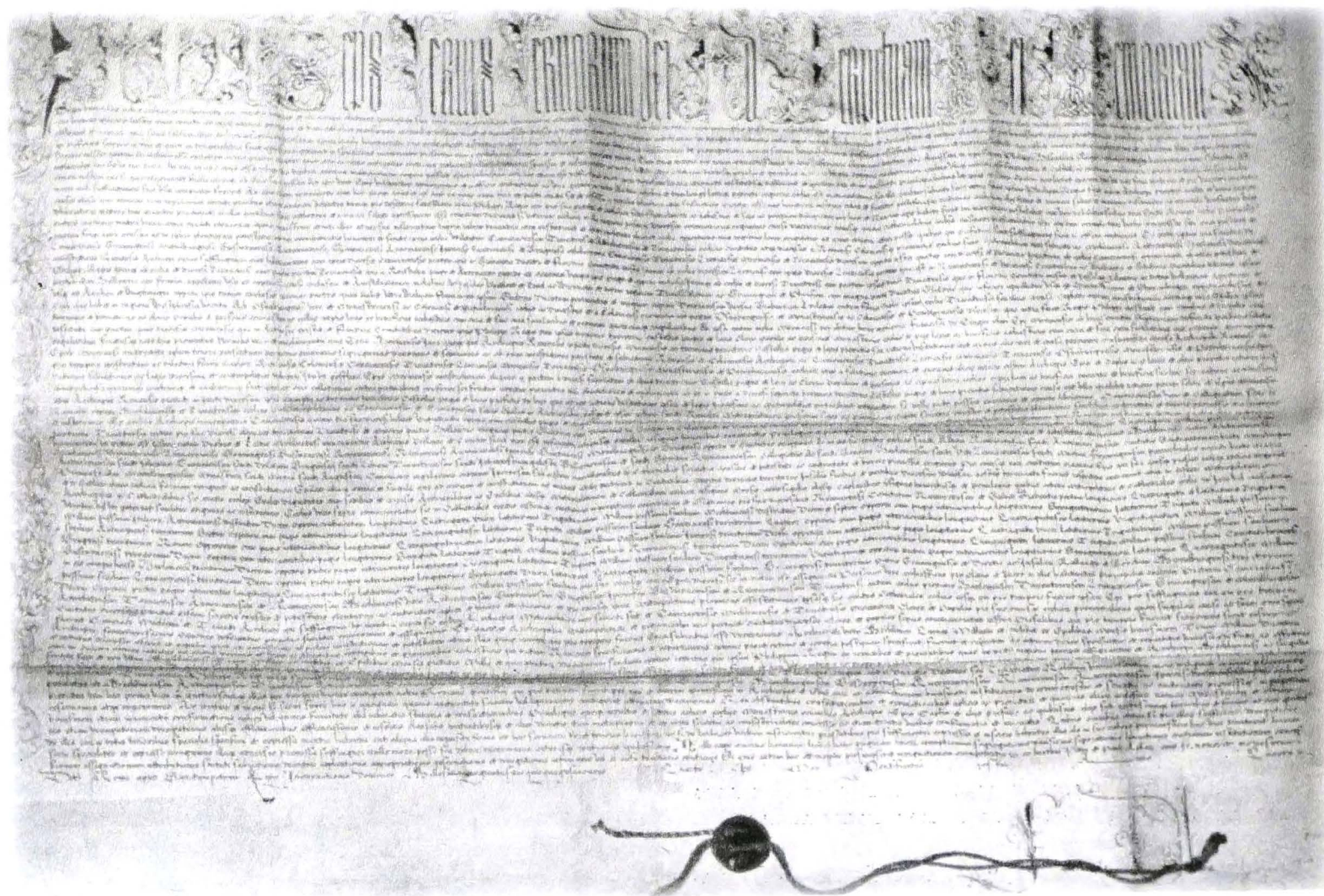
onderdrukken, had hij de Bloedraad (6) ingesteld en deed de koppen rollen (Egmont en Hoorn werden op 5 augustus 1568 op de Grote Markt te Brussel terechtgesteld). Het heffen van nieuwe belastingen (100ste, 20ste en 10de penning) en de onverzettelijkheid van Filips II zou het land in versneld tempo van de bloedige chaos naar de totale uitputting brengen.

Het aartsbisdom Mechelen

Op aandringen van Filips II reorganiseerde paus Paulus IV in

1559 de kerkelijke indeling in de Spaanse Nederlanden. Sinds de 7de eeuw was deze ongewijzigd gebleven, maar nu eiste Filips, de kampioen van het katholicisme, een groter aantal bisdommen, met evenwel een ingeperkte jurisdictie. Bedoeling was beter de ketterij te kunnen beteugelen, na de proclamatie van de strikte toepassing van de plakkatens. Tot nog toe ressorteerden de Nederlanden op kerkelijk gebied onder zes bisdommen, namelijk Kamerijk (Cambrai), Atrecht (Arras), Utrecht, Luik, Doornik en

Terenburg (7), gegroepeerd onder de aartsbisdommen Reims en Keulen. Bij pauselijke bul (8) werden in de Nederlanden drie aartsbisdommen opgericht waaronder zestien bisdommen ressorteerden, namelijk het aartsbisdom Kamerijk met de bisdommen Atrecht, Sint-Omaars (Saint-Omer), Doornik en Namen, het aartsbisdom Utrecht met de bisdommen Leeuwarden, Groningen, Deventer, Haarlem, Middelburg en 's Hertogenbosch, het aartsbisdom Mechelen met de bisdommen Gent, Brugge, Ieper, Antwerpen, Brussel en Roermond

Afb. 2: Bul van paus Paulus IV betreffende de stichting van drie nieuwe aartsbisdommen te Kamerijk, Utrecht en Mechelen, en dertien nieuwe bisdommen te Namen, Sint-Omaars, Antwerpen, Gent, Brugge, Ieper, 's Hertogenbosch, Roermond, Haarlem, Deventer, Leeuwarden, Groningen en Middelburg, 12 mei 1559. Loden, aan rode en gouden touwtjes hangende bul.

(6) De Bloedraad ook Raad van Beroerten geheten, was een onderzoekscommissie door Alva ingesteld in 1567 na de Beeldenstorm. De Bloedraad had een juridisch adviserende taak bij de berechting van hen die beschuldigd waren te hebben deelgenomen aan de Beeldenstorm.

(7) Het bisdom Terenburg (in het Frans *Thérouanne*) werd afgeschaft na de vernietiging van de stad in 1553 en meer bepaald in het jaar 1560. Toen werd het verdeeld onder de bisdommen Ieper, Sint-Omaars en Bonen (*Boulogne-sur-Mer*). Wie meer wil weten over de tragische ondergang van deze stad, nu een onbelangrijk dorp in het Franse Pas-de-Calais, kan bij voorbeeld terecht bij J. VAN OVERSTRAETEN, *De Nederlanden in Frankrijk*, Antwerpen, 1969, blz. 538-540.

(8) Het gaat om de bul *Super universitas* de dato 12 mei 1559.

(afb. 2). Het prinsbisdom Luik hing voortaan af van het aartsbisdom Keulen.

Filips II (afb.3) zou zelf rechtstreeks de bisschoppen benoemen; niet zelden werden oud-inquisiteurs aangesteld. De abdijen moesten voor aanzienlijke prebenden ⁽⁹⁾ zorgen. Antoine Perrenot de Granvelle (afb.4) (1517-1586), benoemd tot bisschop van Atrecht op 21-jarige leeftijd, lid van de zogeheten "consulta", een hovaardig man, zeer gesteld op luxe en genot, een volbloed hoveling, zeer gehecht aan Filips II, werd in 1561 door zijn meester benoemd tot de eerste aartsbisschop van Mechelen. Hij maakte zich van meet af aan gehaat en moest op 13 maart 1564 de Nederlanden verlaten. Hij bleef echter nog jaren aartsbisschop van Mechelen en trok dus royale prebenden.

Hauchin vertegenwoordigde het kapittel van Sint-Hermes op de eerste diocesane synode van Mechelen (11 juni 1570). Hier werden binnen het aartsbisdom Mechelen tien dekenijen opgericht, namelijk Mechelen, Leuven, Brussel, Vilvoorde, Tienen, Sint-Pieters-Leeuw, Aalst, Geraardsbergen, Ninove en Ronse. Hauchin had reeds op 10 mei 1570 van Filips II zijn benoeming gekregen tot kanunnik van de vierde prebende van Sint-Goedele in Brussel, en vestigde zich op 27 mei 1570 in de hoofdstad. Op 25 augustus 1571 ontving hij de patentbrieven van Filips II die hem installeerden als deken van

Afb. 3: Koning Filips II. Alonso Sanchez Coello, Madrid, Prado.

Afb.4: Antoine Perrenot de Granvelle. Antonio Moro, 1549, Wenen, Kunsthistorisches Museum.

Sint-Goedele en officiaal ⁽¹⁰⁾ van de Mechelse curie te Brussel ⁽¹¹⁾. In die hoedanigheid nam hij in juli 1574 deel aan het tweede Mechelse concilie, gehouden te Leuven, onder voorzitterschap van de bisschop van Ieper Martin Rijthove.

Politieke en godsdienstige molestatie

De noordelijke provincies waren bezig zich vrij te vechten en brachten grote offers (Zutphen, Naarden, Haarlem, Alkmaar, Mockerheide). Op 4 november 1576 barstte de Spaanse furie los die uiteindelijk resulteerde tot de

Pacificatie van Gent ⁽¹²⁾. De politieke chaos in het zuiden werd compleet na de instelling in Gent van de radicaal-calvinistische republiek van Hembize en Rijnthove te Gent (november 1577) en de daarmee gepaard gaande terreur tegen de katholieken, met als reactie de acties der katholieke Waalse Malcontenten (oktober 1578). Wie regeerde hier nu? Was het de Spaanse soldateske, Arschot-Mathias of Montigny, Willem de Zwijger (afb.5), d'Anjou...? Een onontwarbare poespas! Op de katholieke Unie van Atrecht antwoordden de voorstanders van de vrijheid van eredienst met de Unie van Utrecht ⁽¹³⁾.

⁽⁹⁾ Een prebende of beneficium ecclesiasticum was eigenlijk een kerkelijk ambt met recht op de opbrengsten uit bijhorende goederen. Ontstaan in de 8ste eeuw naar het voorbeeld van het leenstelsel. (Over het leenstelsel, zie desgewenst M. VAN TRIMPONT, *Wat is er van het leenstelsel?*, in *Gerardimontium* 199, pp. 30-39.)

⁽¹⁰⁾ Een officiaal was een priester die met rechtsmacht was bekleed bij delegatie van de bisschop.

⁽¹¹⁾ Hauchin volgde in beide ambten Geraardsbergenaar Laurens Metsius op die op 16 november 1569 was aangesteld tot bisschop van 's Hertogenbos.

⁽¹²⁾ De Pacificatie van Gent (8 november 1576) was een overeenkomst tussen de Staten-Generaal van de loyale gewesten w.o. Vlaanderen en de opstandige gewesten (Holland en Zeeland) en Willem van Oranje. Hierbij werd overeengekomen dat de vreemde troepen zouden verdreven worden, de plakkaaten tegen de ketters zouden worden ingetrokken en Willem van Oranje zou worden erkend als stadhouder van Holland en Zeeland. Een vergelijk over de netelige godsdienstkwestie zat er echter niet in.

⁽¹³⁾ De unie van Atrecht (6 januari 1579) was een verklaring van de Staten van Artesië en de gedeputeerden van Henegouwen voor de uitvoering van de pacificatie en voor het behoud van de rooms-katholieke godsdienst. Zij erkenden de hertog van Parma als landvoogd. De unie van Utrecht (23 januari 1579) was een verbond tussen een aantal Noord-Nederlandse steden waarbij enkele Vlaamse en Brabantse zich aansloten. Zij verklaarden zich solidair in hun strijd tegen Spanje. Vervolgelingen om het geloof was ontoelaatbaar. Deze unie werd de grondslag voor de latere Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden.

Afb.5: Willem van Nassau, prins van Oranje (bijgenaamd 'De Zwijger', 46 jaar. Willem Key, Amsterdam, Rijksmuseum.

Toen Jan Hauchin in september 1578 door Maximilien Morillon, vicaris-generaal van Granvelle, tot aartsdiaken van het bisdom Brussel en tot vicaris aldaar werd aangesteld, was alles er nog betrekkelijk rustig. Enkele maanden later brak het geweld los. De prins van Oranje had de stad verlaten en de calvinisten hadden zich van het stadsbestuur meester gemaakt, zoals dat ook in Gent, Brugge, Leper, Antwerpen gebeurd was. Een sectair calvinist, Olivier van den Tympel, een vriend van de Zwijger had de stad stevig in zijn greep. Een ongedisciplineerde en ruwe bende Schotse soldaten, de Broucquilles, die zogezegd de bevolking moesten onderwerpen aan aartshertog Mathias, door de Staten naar hier gehaald, begonnen op 6 juni 1579 met de plundering van de kartuize van Scheut. Vervolgens vernielden ze het interieur van de Sint-Niklaaskerk en braken de poorten van Sint-Goedele open waar ze lelijk huis hielden; de meest waardevolle stukken waren een paar dagen voordien in veiligheid gebracht,

maar het kostbare reliekschrijn van de patroonheilige werd verbrijzeld. Verschillende kerken, paleizen van katholieke gezagsdragers werden geplunderd, vernield of in brand gestoken. Andere kerken en kapellen werden door het calvinistisch bestuur aangeslagen en gebruikt voor diensten van de cultus der Hervormden. Alle openbare ambten van de stad waren in handen van overtuigde calvinisten en lutheranen en van die zijde kon dus geen beteugeling van vergrijpen tegen katholieken verwacht worden. Op 23 februari 1580 wil de magistraat van Brussel Hauchin, in zijn hoedanigheid van vicaris-generaal van het aartsbisdom, verplichten een mandement te publiceren waarin verklaard werd dat de feestdagen der heiligen en de ermee gepaarde gaande religieuze oefeningen van de zondagdiensten, afgeschaft waren. Hauchin weigerde categoriek. Een openbaar dispuut over het heilig sacrament, waarin Hauchin met verve de zienswijze van Rome verdedigde en de hervormingsideeën, veroordeelde de hierboven aangehaalde weigering evenals de weigering de derde paasdag af te schaffen. Dit had tot gevolg dat Hauchin op 25 april 1580, samen met de pastoors van de stad en veertien roomsgezinde notabelen, werd opgesloten in de gevangenis "De vroendt". Daar vernam hij dat het stadsbestuur op 1 mei 1580 een decreet had uitgevaardigd dat alle kerken deed sluiten, de inboedels verbeurd verklaarde en publiek deed verkopen, de publieke uitoefening van de katholieke eredienst verbood. Vier jaar lang zal het calvinisme de enige in Brussel toegelaten eredienst zijn. In juli 1580 werd Hauchin vrijgelaten in ruil voor de zoon van burgemeester Henri de Bleyere, die door de Spanjaarden was gegrepen. Calvinisten en lutheranen hadden inmiddels kerken en abdijen in de

Afb.6: Alexander Farnese. Gravure van Crispijn van Pas (1564-1637). Brussel, Koninklijke Bibliotheek, Prentenkabinet.

omgeving van Brussel geplunderd. Ze rukten op naar Mechelen, bezetten de stad en zetten hun vernielingswerk ook hier verder. Na zijn vrijlating verbleef Hauchin een tijdlang in Doornik respectievelijk Dowaaï, waar hij zijn licentiaatsthesis in de theologie verdedigde.

Hauchin aartsbisschop van Mechelen

De edelen hadden bij herhaling het aftreden van Granvelle geëist; uiteindelijk legde deze op 24 januari 1583 zijn ambt neer. Filips II wees de karaktervolle Hauchin aan die dus de tweede aartsbisschop van Mechelen werd. Deze benoeming dankte hij uitsluitend aan zijn doortastend en onwrikbaar optreden tegen de Brusselse calvinisten en aan zijn loyauteit tegenover het Spaans gezag. Paus Gregorius XIII bevestigde deze benoeming, maar aangezien Mechelen nog in calvinistische handen was werd Hauchin in de Sint-Pieterskerk te Leuven bij procuratie aangesteld

door Hendrik van Cuyck ⁽¹⁴⁾, professor theologie aan de Leuvense universiteit, en verkreeg hij van de paus vermindering der annaten ⁽¹⁵⁾. Op 30 oktober 1583 werd Hauchin in de kathedraal te Doornik tot bisschop ⁽¹⁶⁾ gewijd door Maximiliaan Morillon, bisschop van Doornik, bijgestaan door de bisschoppen van Brugge (Drutius - Remi Drieux) en van Namen (François Wallon - Capelle). Hauchin bekleedde nu de meest verantwoordelijke kerkelijke waardigheid in ons land, op een zeer ongunstig ogenblik. De landvoogd Alexander Farnèse (afb.6) zoon van Margaretha van Parma, was een lange campagne begonnen om de Nederlanden voor Spanje terug te winnen. Achtereenvolgens dwong hij Kamerijk en Doornik tot overgave. Op 17 januari 1583 werd de stad Antwerpen geteisterd door de oproerige plunderende huursoldaten van de hertog van Anjou. De grote steden uit het zuiden bleven in handen van de calvinisten. Hauchin (afb.7) moest geruime tijd onderduiken in de abdij van Sint-Gertrudis te Leuven, de enige belangrijke stad van het aartsbisdom waar de katholieke geestelijkheid nog veilig was. In 1583 en 1584, gedurende anderhalf jaar, reist hij van stad tot stad om kerken opnieuw te wijden en te heropenen, de verdreven of gevluchte bedienaars terug te roepen... Zo bezocht hij Doornik, Bergen, Gent (op 17 september 1584 door Farnèse ingenomen), Oudenaarde, Beveren, Sint-Amands, Vilvoorde, Leuven.....Hij beval een nieuw schrijn te maken voor de relikwieën van Sint-Hermes te Ronse. Hij bezocht zijn geboortestad Geraardsbergen, waarover we in de stadsrekening 1580-1585 lezen dat de stad wegens plunderingen en brandschattingen zowel van

Afb.7: Joannes Hauchin, portret door een onbekende meester, doek 79 x 61, Mechelen, Z.E. Zwartzusters.

calvinisten, van Spanjaarden als van malcontenten, en wegens een hevige pestepidemie vijf jaar lang zonder magistraat en bijna zonder inwoners was. Men vroeg hem bij Filips II vermindering der lasten te bepleiten, gezien de uiterste armoede die er heerste. Ondertussen zette Farnèse zijn opmars verder. Brussel, hardnekkig verdedigd door Olivier van den Tympel, moest op 10 maart 1585 capituleren. Een na een openden de andere steden hun poorten

voor de hertog van Parma. Vijf maanden later, op 16 augustus 1585, geeft Antwerpen, het laatste protestantse bolwerk in de zuidelijke provinciën, zich over. Op 23 maart 1585 wordt Hauchin triomfantelijk van Leuven naar Brussel gebracht en er geestdriftig ontvangen. Hij bleef niet bij de pakken zitten maar begon onmiddellijk met de herstelling van de eredienst, het wijden van kerken en kapellen, droeg missen op, diende het vormsel toe, nam

⁽¹⁴⁾ Van Cuyck of Cuyckins zou in 1585 de tweede bisschop van Roermond worden.

⁽¹⁵⁾ Annaten (van het Latijnse woord annus : jaar) waren het aan de paus verschuldigde aandeel van de inkomsten van het eerste jaar van een geestelijk ambt.

⁽¹⁶⁾ Op het eerste gezicht kan het verwonderlijk overkomen wanneer iemand eerst tot kardinaal, d.i. de top van de Kerkelijke hiërarchie, wordt aangesteld en pas nadien tot bisschop wordt gewijd. Het één houdt echter geen verband met het ander. Men hoeft inderdaad niet noodzakelijk bisschop te zijn om tot kardinaal te worden benoemd.

contact op met de geestelijken van zijn dioceses.

Het in eer herstellen van de relieken behoorde tot zijn opdracht. Hij leidde in Brussel onder meer de plechtigheid van het authenticiseren en terugplaatsen van het Sacrament van Mirakel. Op 2 april 1585 richtte hij het vicariaat Leuven op en hevelde het over van Luik naar Mechelen. Mechelen, de aartsbisschoppelijke stad, was door de Spanjaarden heroverd op 17 juli 1585. Op vrijdag 2 augustus deed Hauchin er zijn plechtige intrede en op zondag 4 augustus sprak hij de menigte toe van op de trappen van Sint-Rombouts. De relieken van Sint Rombouts werden opgespoord, geauthentiseerd en door Hauchin op 3 november 1585 met een praalstoet naar de Sint-Romboutskathedraal overgebracht. Sindsdien celebreert men elk jaar op die dag het feest der recollectie. Vermits de bisschop van Gent, Cornelius Jansenius in 1576 overleden was, en sindsdien niet was vervangen, was het aartsbisschop Hauchinus die kerken en kloosters moest herwijken.

Na de val van Antwerpen (17 augustus 1585) verbleef Hauchin acht weken in de metropool. Ook hier was de in 1576 de overleden bisschop Sonnius nog niet vervangen en was het de aartsbisschop die de kerken wijdde, de eredienst herstelde, het vormsel toediende, kerken en kloosters bezocht. Hauchin bestuurde dit bisdom een heel jaar lang. Op 16 september 1586 kon hij Livinus Torrentius tot tweede bisschop van Antwerpen wijden.

De opdracht van Hauchin was een bovenmenselijke taak, als men bedenkt dat vele kerken geplunderd, vernield, ontwijd waren, dat vele kloosters waren leeggelopen, dat er een groot tekort was aan bedienaars van de eredienst, dat het

godsdienstonderwijs jarenlang verwaarloosd was...

In zijn "Instructions au clergé", dd. 1 februari 1587 verstrekt hij dringende richtlijnen aan de geestelijkheid, o.m. in verband met intolerantie en excommunicatie. Hij verleende nieuwe statuten aan sommige kloostergemeenschappen en begijnhoven. Hij liet door een groep Leuvense theologen, met zijn aanwijzingen, de kerkelijke ritus te boek stellen; deze "Pastorale Mechliniensis" werd bij Plantin gedrukt en verscheen op 1 december 1588. Dit handboek van de eredienst werd onder zijn opvolgers Hovius, in 1607, en Boonen, in 1624 herdrukt en beleefde nog wederuitgaven tot 1870.

Er woedde al geruime tijd een hevige doctrinaire controverse tussen de Jezuiten van Leuven (Lessius, Hamilius) en de doctors in de theologie van de Alma Mater (dominicanen, geleid door Baïus). Lessius beweerde dat in de predestinatie door God rekening werd gehouden met de verdiensten van de mens, tijdens zijn leven; Baïus was van mening dat de mens van bij de geboorte voorbestemd was, voor hel, vagevuur of hemel en dat zijn persoonlijke gedragingen daar niets konden aan veranderen. Hauchinus trad het standpunt van Baïus bij, daarin gesteund door de aartsbisschop van Kamerijk, Louis de Berlaymont. De nuntius, mgr. Frangipani, werd er bij betrokken, die op zijn beurt Paus Sixtus V om raad vroeg. De paus schortte door zijn breve dd. 15 april 1588 de discussies op. Na inzage van alle documenten werd de leer van Baïus, eind 1588, als ketterij veroordeeld.

Met het scheppen van 14 nieuwe bisdommen in de Nederlanden (bul van paus Paulus IV, dd. 12 mei 1559) rees het probleem van de dotaties. In maart van het daarop volgende jaar had een pauselijke

commissie beslist dat de abdij van Affligem zou bijdragen tot het inkomen van de aartsbisschop van Mechelen, zodra de zittend abt, Charles de Croy, zou overleden zijn. Granvelle, aartsbisschop benoemd op 11 mei 1560, drong voortdurend aan op de incorporatie van Affligem, want hij wist heel goed dat daar 45.000 dukaten mee gemoeid waren. En op 10 maart 1561 werd Affligem, door een *motu proprio* ⁽¹⁷⁾ van Pius IV, rechtstreeks afhankelijk gesteld van het aartsbisdom; de kardinaal van Mechelen werd abt van Affligem en de inkomsten van de abdij zouden hem grotendeels ten goede komen. Charles de Croy overleed op 11 december 1564 maar de monniken verzetten zich tegen deze regeling en kozen Armand Motmans tot abt voor de periode 1565-1569. Onderhandelingen tussen de monniken, de Staten van Brabant, de landvoogdes van Parma, de aartsbisschop, konden daar niets aan veranderen. Pas in 1569 werd Granvelle abt van Affligem; hij streek wel de inkomsten op, maar liet de abdij besturen door proosten, want hij had reeds begin 1564 ons land verlaten. De Staten van Brabant hielden het nog steeds bij Motmans, als wettelijk abt voor de periode 1578-1580. Granvelle werd pas opnieuw abt eind 1580, tot aan zijn ontslag in de lente van 1582. Toen Hauchin aartsbisschop werd benoemd door Filips II in mei 1582, werd hij automatisch ook abt van Affligem. Wegens de "beroerlijke tijden" verbleven de monniken tot eind 1585 in Bergen. Hauchin deed in die periode alle moeite om ze terug naar Brabant te krijgen, maar slaagde daar niet in. Net als zijn voorganger Granvelle, streek Hauchin niet te verwaarlozen bedragen op, maar liet het beheer van de abdij over aan een proost, in casu Lieven de Muldere.

De magistraat van het geruïneerde

⁽¹⁷⁾ Een *motu proprio* is een pauselijk document waarin een beslissing wordt afgekondigd die door de paus op eigen initiatief werd genomen of althans aan hem wordt toegeschreven.

Geraardsbergen liet niet na handig gebruik te maken van het prestige van Geraardsbergenaar Hauchin om van landvoogd Farnése tegemoetkomingen te verkrijgen, zoals opgetekend in de stadsrekening van 1 mei 1585-1 mei 1586: " ... eene compagnie peerderwijteren, wesende de garde van Zijne Alteze, ende datter te dien fijne patent gheordonneert ende ghegheven was, zoe hebben mijn voorm. heeren (de magistraat) in diligentie naer de stede van Bruesele ghesonden heer Franchois Riemenam, pastor deser stede, ende Jan van Laethem, schepenene, omme aldaer aen Zijne Hoochuyt metter assistentie van mijnen heere den Ertsbisschop van Mechelen, inboorlinc deser stede, te vertooghen de schamel gestaethede der selver, omme daerdeure te vercrijghen exemptie van logemente".

Op 7 mei 1586 werd Benoit Séjournet, monnik in de abdij van Liessies (reeds kandidaat het jaar voordien) door Filips II aangesteld tot abt van Sint-Adriaan te Geraardsbergen. Volgens de geschiedschrijving was Séjournet, een onbekwaam abt zonder enige tucht⁽¹⁸⁾, niet de geschikte man om een verarmde abdij er weer bovenop te helpen. Na 11 maanden abbatiaat legde hij dit ambt neer in de handen van aartsbisschop Hauchin en keerde terug naar Liessies. Hij werd opgevolgd door Jérôme de Moncheaux. Is het ter gelegenheid van de ambtsneerlegging van abt Séjournet dat Hauchin in 1588 enkele dagen te Geraardsbergen in het hospitaal verbleef? G. De Vos maakt melding van dit verblijf met aanhaling van een rekeninguittreksel: "vertooght dese moeder d'heerweerdighe den Eertsbisschop van Mechelen

Afb.8 : Jean Hauchin, een van de zes koppen die zich bovenaan de voorgevel bevinden van het voormalig klooster Maria en Jozef gelegen in de Abdijstraat. Deze half-relief arduinen koppen in medaillon werden vermoedelijk gebeeldhouwd door de Geraardsbergse beeldhouwer Prosper Speck (1832-1898).

ghecommen sijnde van Doornicke daer hebbende de wijdinghe ofte staet van Bisdôme, die sij met zeker zijn gheselschap ghegheven hebben een bancquet als wesende heerliedder supperieur, daervoren sy hier rekent de sôme van 18 ponden XV sc(hellingen)"⁽¹⁹⁾.

Jan Hauchin overleed in Mechelen op 5 januari 1589, na een korte maar bewogen ambtsperiode. Zijn zevenjarig aartsbisschopschap was ontegensprekelijk het moeilijkste uit heel de geschiedenis van het aartsbisdom. Zijn plechtige uitvaart had plaats op 24 januari. Hij werd begraven in het koor van de Sint-Romboutskathedraal, vòòr het hoofdaltaar, onder een nu verdwenen grafsteen. De Latijnse tekst die erin gebeiteld was werd ons nagelaten door meerdere

geschiedschrijvers⁽²⁰⁾:
D.O.M.

Joanni Hauchino archiepiscopo
Mechlinensi secundo.
viro incomparabili. qui non subnixus
jam obsoletis
majorem suorum imaginibus, sed
propria virtute
per omnes sacrae militiae gradus ad
Archiepiscopatus
apicem. favente numine evectus, ita se
ubique gessit.
ut candore, comitate, prudentia,
pietate, vivus exactum
omnibus exemplum, mortuus ingens
sui desiderium reliquerit.
Vixit annos LXII, in Arciepiscopatu
VI.
Obiit anno restauratae salutis
MDXXCIX
Ipsis nonis Januarii.
Nemo sacrum turbet cinerum.

⁽¹⁸⁾ B. RUTEAU, *Vie et martyr...*, p.226. - J. VAN WAESBERGHE, o.c., p.176.

⁽¹⁹⁾ G. DE VOS, *Onser Liever Vrouwen Hospitaal van Geeraardsbergen*, Geraardsbergen, 1903, p.332.

⁽²⁰⁾ J. VAN WAESBERGHE, o.c., p.136. - B. JOURET, *Grammont son origine et son histoire au Moyen-Age, d'après J. van Waesberge et autres écrivains*, Geraardsbergen, 1840, p.110. - A. DE PORTEMONT, *Recherches historiques sur la ville de Grammont en Flandre*, 1870, t.II, p.138-139. - M. VAN KERCKHOVEN, *Noemenswaardige mannen en vrouwen uit het rijke verleden van Geraardsbergen*, s.d., p.107. - C. VAN GESTEL, op.cit., p.53.

Vertaling :

Aan Jan Hauchin tweede aartsbisschop van Mechelen,
een onvergetelijk man, die niet door de reeds vervallen glorie van zijn voorouders, maar door zijn eigen deugd was opgeklommen, langs alle trappen van de gewijde dienst naar de top van Aartsbisschop, omhoog gevoerd door de goddelijke wil die hem gunstig gezind was.
Hij gedroeg zich overal zò dat hij door zijn eerlijkheid, vriendelijkheid, verstand, vroomheid tijdens zijn leven voor allen een volmaakt voorbeeld was, na zijn dood een ontzaglijk verlangen naar hem heeft nagelaten.
Hij leefde 62 jaar, 6 jaar als aartsbisschop.
Hij stierf in 1539, jaar van de Herboren Redder precies op de nonen van januari (5 jan.).
Laat niemand zijn gewijde asse omwoelen.

De Portemont haalt nog een tweede grafschrift aan, opgetekend door Sweertius in zijn *Monumenta sepulchralia Brabantiae*:

Qui sua sacra Deo, qui Principibus sua jura.
Qui voluit populo commoda salva sua:
Cui sua privatim ratio sic constitit, omnem
Ut fortunam aequo pectore pertulerit.
Qui resipiscentes adaptis obviis ulnis
Excepit, cunctis mitis ubique pater
Et tamen in dignas generosus surrexerit iras,
Sic quoties fieri nempe necesse foret;
Qui prudens, sapiens, pius et candore nivali
Nullo virtutum non genere emittit.
PraesUL Joannes JaCet haC haUChInUs In Urna.
Caetera sCire qUeUnt IpsI et JaM antIpodes.

Vertaling :

Hij wijdde zijn daden aan God, hij wilde voor de Heersers op recht steunende macht, voor het volk voorrechten die niet werden geschonden. In zijn persoonlijke aangelegenheden nam hij zo'n verstandige houding aan, dat hij elk lot met gelijkmoedigheid verdroeg.
Diegenen die weer tot inkeer kwamen, ging hij met open armen tegemoet en ontving hen, voor allen overal de vergevensgezinde vader.
Hij bracht hen edelmoedig op het rechte pad, zo dikwijls als het moest. - Hij was ervaren, wijs, vroom, en blonk schitterend uit door talrijke deugden van allerlei aard.
In deze urne ligt Joannes Hauchinus.
De overige zaken gunnen zijzelf en ook de tegenvoeters water.

Hauchin voerde als wapen een schild van zilver met zes dwarsbalken van keel en had als devies "Praesis, ut prosis", regeer, maar om goed te doen.

De aartsbisschoppelijke zetel bleef, na zijn dood, zeven jaar onbezet.

Van Hauchin zijn twee portretten bekend, een schilderij op doek bewaard in het klooster der Zwarte Zusters te Mechelen (zie catalogus der tentoonstelling: Mechelen, vier eeuwen aartsbisschoppelijke stad 1561-1961, nr. 319 plaat 2 (afb.7), en een gravure in het Mechels stadsarchief, ook afgedrukt in het werk van Van Gestel: *Historia Sacra et profana archiepiscopatus Mechliniensis*, Den Haag, 1725 (afb.1). De gebeeldhouwde kop in de fries van de voorgevel van het oud huis van Pauline Spitaels, nu klooster Maria en Jozef, in de Abdijstraat, is niet gelijkend (afb.8).

LITERATUUR

- J. VAN WAESBERGHE, *Gerardimontium sive altera imperialis Flandriae metropolis eiusque castellenia*, Brussel, 1627.
SANDERUS, *Verheerlykt Vlaandre*,
B. JOURET, *Grammont, son origine et histoire au Moyen Age d'après J. van Waesberge et autres écrivains*, Grammont, 1840.
C. PIRON, *Mannen en vrouwen van België*, I, p. 155.
A. DE PORTEMONT, *Recherches historiques sur la ville de Grammont*, II, p.137-140.
V. FRIS, *Uittreksels uit de stadsrekeningen van 1475 tot 1658 in Bull. My. Geschied- en Oudheidk., Gent*, XXe jaar, 1912) nrs. 455, 178.
G. DE VOS, *Geschiedenis van het O.L.V. Hospitaal van Geeraardsbergen*
HENNE ET WAUTERS, *Histoire de Bruxelles*, t.I 539-543, t.II p. 1
P. CLAESSENS, *Histoire des Archevêques de Malines I*, Leuven, 1891, p.175-180.
C. VAN GESTEL, *Historia sacra et profana archiepiscopatus Mechliniensis*, 's Gravenhage, 1725) p.51-53.
DE BROUWER, *Geschiedenis van het godsdienstig leven en van de kerkelijke instellingen in het Land van Aalst 1550-1621 (Land v. Aalst, 1960,1961).*
Biographie Nationale, t. VIII, kol. 770-771 (art. v. EMILE VAN ARENBERGH).
SWEERTIUS, *Théâtre Sacré du Brabant*, I,p. 19.
Tentoonstellingscatalogus: Mechelen, vier eeuwen aartsbisschoppelijke stad 1561-1961. (Mechelen 1961) p.319 pl. 2.
Nationaal Biographisch woordenboek, Kon. Vl. Acad. 1966, deel 2, p. 281.(artikel van L. Jadin).
Monasticon Belge, Abbaye d'Aflighem, t. IV, prov. Brabant, 1e volume (Liège 1964), p. 63-65. (Art. v. A. Despy-Meyer en Chr. Gérard).
F. STRADA, *De Bello Belgica II* (Rome 1648).